

Mestbank
T.a.v. Minister Joke Schauvliege
Gulden Vlieslaan 72
1060 Brussel
MAP@vlm.be

18 februari 2011

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu

Betreft: Openbare consultatie nieuw mestactieprogramma (MAP IV) 2011-2014

Geachte minister Schauvliege,

Vermesting is nog steeds één van de grootste bedreigingen voor ecosystemen en biodiversiteit. Vooral bossen, vennen, heiden en graslanden met natuurwaarde zijn erg gevoelig voor vermessing. Daarnaast is vermessing ook een belangrijke bedreiging voor de eutrofiëring van oppervlakte- en grondwater en is zij één stijgende factor in de kostprijs voor drinkwatervoorzieningen.

Het voorliggend ontwerp mestactieplan is het resultaat van maandenlange onderhandelingen tussen Vlaanderen en Europa. De milieubeweging stelt vast dat het MAP IV hoopgevende elementen bevat. Zo dalen de totale stikstofnormen voor de meeste teelten en wordt er een fosfaatnorm ingevoerd.

De nitraatrichtlijn werd ingesteld in 1991 met als doel de waterverontreiniging die veroorzaakt of teweeggebracht wordt door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. De nitraatconcentratie in het oppervlakte- en grondwater zou in principe de norm van 50 mg NO₃⁻/l niet mogen overschrijden. Anno 2011 zien we dat nog steeds in 33% van de meetpunten een overschrijding van de norm wordt vastgesteld. Vlaanderen is daarmee één van de regio's met de hoogste nutriëntendruk in Europa.

Europa wijst Vlaanderen dan ook - terecht - op haar verantwoordelijkheden in deze en dringt aan op strengere bemestingsnormen. Deze verstrenging is volledig in overeenstemming met de kritiek die de milieu- en natuursector heeft op het mestbeleid van de Vlaamse overheid. Een volledige uitvoering van de nitraatrichtlijn is essentieel voor het tijdig bereiken van de doelstellingen in het kader van de Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijnwater en Habitat- en Vogelrichtlijn. Een verregaande verbetering van de waterkwaliteit (oppervlakte en grondwater) is essentieel om de doelstellingen die zijn vastgelegd in het PACT 2020 (in functie van biodiversiteit, kaderrichtlijn water, NATURA 2000, vergelijking met andere regio's, ...) te bereiken.

Op 25 februari 2011 organiseerden SALV en Minaraad een gezamenlijke hoorzitting over het nieuwe Mestactieprogramma. Na de hoorzitting besloten Minaraad, SALV en SERV om een gemeenschappelijk advies op te maken. Gegeven de beperkte tijd om tot een advies te komen, de complexiteit van het dossier en het parallel lopende proces van publieke consultatie, werd besloten om een advies over die hoofdlijnen van het ontwerpprogramma te maken waarover tussen de verschillende betrokkenen overeenstemming was en/of reeds kon bereikt worden. Voor alle standpunten die niet gedeeld worden of waarvoor onvoldoende tijd was om tot een consensus te komen, werd besloten om deze op te nemen in de opmerkingennota die de individuele ledenorganisaties uit SALV, Minaraad en SERV opstellen in het kader van de parallel lopende publieke consultatie. Deze opmerkingennota dient dan ook in het licht van bovenstaande gelezen te worden. In bijlage 1 bij deze opmerkingennota vindt u nogmaals het gemeenschappelijk advies van de Raden.

Deze opmerkingennota is gestructureerd rond volgende thema's:

1. Doelstelling MAP IV.....	3
2. Fosfaat.....	4
3. Bemestingsnormen	6
4. Nood aan een lange termijn mestbeleid.....	6
5. Effectieve en efficiënte begeleiding en handhaving.....	7
6. Ingrijpen aan de bron	8
7. Plan-MER procedure.....	10
8. MAP-meetnet	10
9. Derogatie	11
10. Tussentijdse evaluatie noodzakelijk in 2013.....	11
11. Biologische landbouw	12
12. Flankerende maatregelen zijn enkel te rechtvaardigen als zij structureel bijdragen aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen.....	12
13. Hogere bemestingsnormen voor topbedrijven	12
14. Nood aan een integraal milieubeleid	13

1. Doelstelling MAP IV

Het uitrijden van dierlijke meststoffen door landbouwers is de belangrijkste oorzaak van nitraat- en fosfaataanreiking van de bodem en grond- en oppervlaktewater. Deze eutrofiëring vormt een belangrijke bedreiging voor ecosystemen, biodiversiteit en volksgezondheid.

Een sterk mestactieplan moet er in de eerste plaats voor zorgen dat de milieudoelstellingen zo snel mogelijk gehaald worden om een verdere vermessing en verzuring van de waterlopen en bodem tegen te gaan. Sinds 2004 is er een gevoelige vooruitgang van de waterkwaliteit, mede door de inspanningen die de landbouwers gedaan hebben. Het aantal overschrijdingen van de nitraatnorm daalde in enkele jaren tijd van 42% naar 33%. Een stevige stap in de goede richting, maar ruim onvoldoende om de Europese milieudoelstellingen te halen.

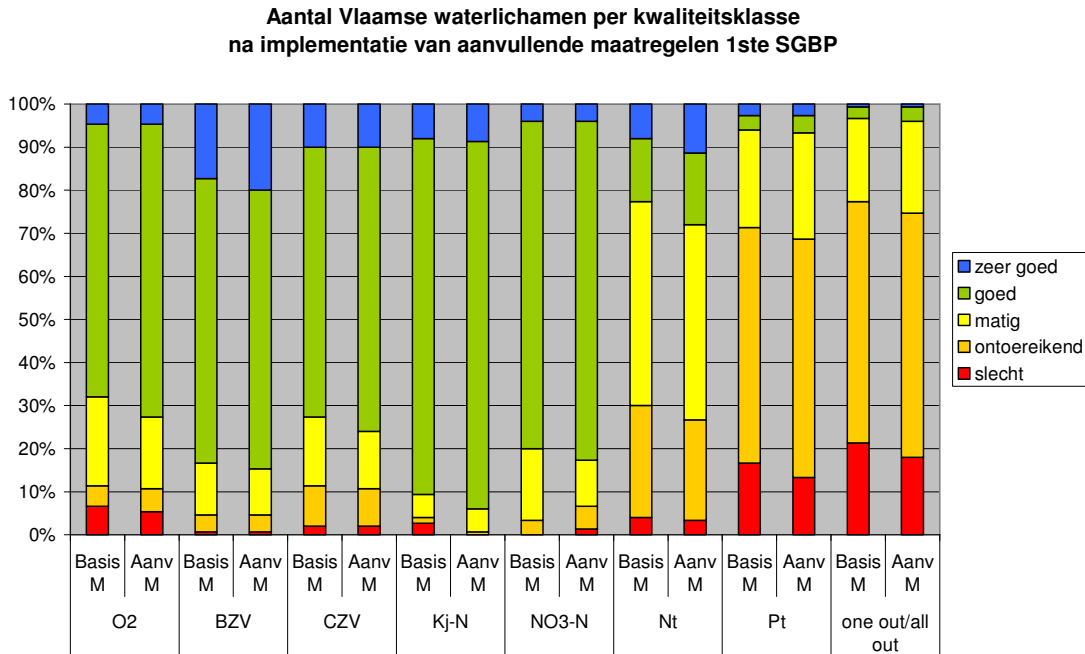
Het Vlaamse Gewest engageert zich in het actieprogramma om binnen de 2 volgende actieprogramma's de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn te bereiken (2011 – 2014 en 2015 - 2018). Het percentage van de meetpunten in het MAP-meetnet oppervlaktewater die onder de drempelwaarde van 50 mg NO₃⁻/l blijven, dienen tegen 2014 toe te nemen tot 84%. Aan het einde van het tweede actieprogramma moet 95% van de meetpunten een maximum onder de 50 mg NO₃⁻/l vertonen.

In het gezamenlijk advies van de Vlaamse strategische adviesraden Minaraad, SALV en SERV aanvaardden alle partners de milieudoelstellingen van het ontwerp actieprogramma als werkkader voor het beleid en het uitvoeringsinstrumentarium (zie hiervoor Bijlage 1, §2.1).

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu zijn verheugd dat landbouworganisaties en milieuverenigingen in dit advies tot een gemeenschappelijk engagement betreffende de milieudoelstellingen van het voorliggende actieprogramma zijn kunnen komen. Dit is een essentiële stap vooruit in het bereiken van de doelstellingen met betrekking tot de Nitraatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water, de Vogel- en Habitatrichtlijn en het PACT 2020. Tegelijkertijd benadrukken we dat de doelstellingen in het ontwerp-MAP4 een minimum zijn. In de nitraatrichtlijn worden kwaliteitsnormen inzake nitraat voor grond- en oppervlaktewater geformuleerd, namelijk een grenswaarde van 11,3 mg N/l (50 mg NO₃⁻/l) en een richtwaarde van 5,6 mg N/l (25 mg NO₃⁻/l). De doelstellingen in het ontwerp-MAP focussen enkel op het behalen van de grenswaarde. De doelstellingen voor stikstof op lange termijn (2030) gaan echter uit van het bereiken van de richtwaarde van de nitraatrichtlijn. Het behalen van deze richtwaarde is noodzakelijk om onze wateren te beschermen tegen eutrofiëring (MINA-plan 3+). Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu stellen dat Vlaanderen moet durven beter doen en nu reeds een pad moet uitstippelen om de gewenste waterkwaliteitsdoelstelling te halen, ook in functie van de kaderrichtlijn water.

2. Fosfaat

Uit het maatregelenprogramma bij de stroomgebiedbeheerplannen blijkt duidelijk dat fosfaat de grootste knelpuntparameter is voor het bereiken van de goede ecologische toestand zoals bedoeld in de kaderrichtlijn water (zie figuur hieronder, figuur 9 p 106 uit maatregelenprogramma).

In datzelfde maatregelenprogramma wordt gesteld dat:

*"Het fosforgehalte vormt voor de meeste waterlopen het belangrijkste probleem om de goede toestand of goed ecologische potentieel te bereiken. Slechts 10 Vlaamse waterlichamen zullen na de implementatie van de aanvullende maatregelen de goede kwaliteit behalen voor deze parameter. **O.a. bij de evaluatie van het huidige en de voorbereiding van het nieuwe actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn – in Vlaanderen omgezet via het Mestdecreet – en de bijbehorende derogatie zal geëvalueerd worden of de huidige maatregelen met betrekking tot fosfor tot voldoende positieve evolutie van de waterkwaliteit op het vlak van fosfor leiden. Indien noodzakelijk zullen gepaste maatregelen geformuleerd worden.**"*

We wijzen in deze ook op de ambities verwoord in het PACT 2020, onderschreven door de Vlaamse regering en de grootste middenveldorganisaties, waaronder landbouw- en natuurorganisaties: *"De meeste Vlaamse waterlopen hebben een goede ecologische toestand bereikt zodat het effectief mogelijk is dat ten laatste in 2021 voldaan is aan de kwaliteitsvereisten van de kaderrichtlijn water."*

Zoals gesteld in het gezamenlijk advies van Minaraad, SALV en SERV, moet het actieprogramma een bijdrage leveren aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water, maar zitten uiteraard niet alle maatregelen die nodig zijn voor het bereiken van de doelstelling, in het actieprogramma (zie hiervoor Bijlage 1, §2.1). De maatregelen in uitvoering van de nitraatrichtlijn zijn basismaatregelen; daar waar zij niet volstaan moeten aanvullende maatregelen worden getroffen.

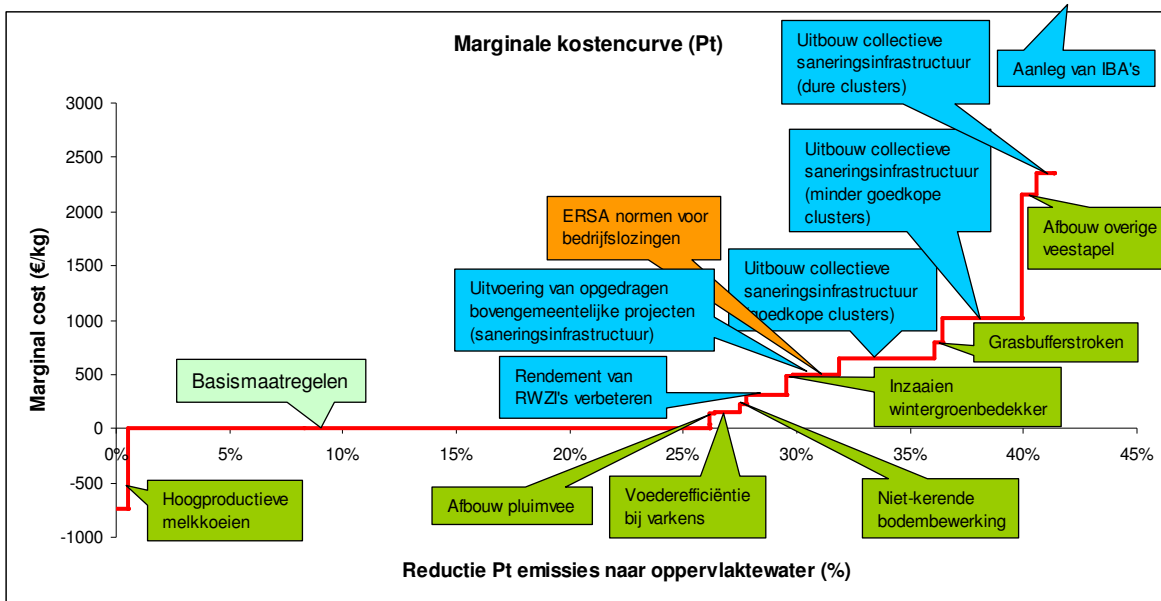
De aangekondigde evaluatie van het voorliggende maatregelenpakket in functie van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water is, voor zover wij kunnen zien, niet uitgevoerd. Het is voor ons niet duidelijk waarom dit niet is gebeurd – we wijzen erop dat het maatregelenprogramma kaderend binnen de Kaderrichtlijn Water een bindend karakter heeft.

Wij vragen dat deze oefening alsnog zal gebeuren in het kader van de voorziene Plan-MER, in uitvoering van de Plan-MER Richtlijn (Richtlijn 2001/42/EG). Indien blijkt dat de voorziene acties in dit actieprogramma, samen met de voorziene basismaatregelen en aanvullende maatregelen in de stroomgebiedsbeheerplannen, naar verwachting, niet zullen volstaan om de doelstellingen te bereiken, vragen Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu om, zoals aangekondigd, aangepaste maatregelen te implementeren. Die maatregelen kunnen zich zowel binnen de sfeer van het actieprogramma situeren als erbuiten (de voorgestelde aanvullende maatregelen uit het stroomgebiedbeheerplan omvatten bv. ook de afbouw van delen van de veestapel, grasbufferstroken, niet-kerende bodembewerking, ...).

Verder vragen we ook om deze problematiek specifiek verder op te volgen én desgevallend bijkomende maatregelen te treffen bij de aangekondigde evaluatie van het actieprogramma in 2013, alsook bij de voorbereiding van de tweede generatie stroomgebiedbeheerplannen.

Inzake de selectie en verdere implementatie van aanvullende maatregelen, verwijzen we naar de oefening gemaakt in het kader van de stroomgebiedbeheerplannen inzake het berekenen van marginale kostencurves (bv. inzake P, zoals in onderstaande grafiek te zien, al verdient het aanbeveling maatregelen te bekijken in functie van hun gecombineerd resultaat en niet exclusief in functie van één parameter).

Figuur1: Marginale kostencurve voor maatregelen m.b.t. reductie van Pt emissies

Bron: maatregelenprogramma, p.99

3. Bemestingsnormen

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu zijn niet overtuigd dat de bemestingsnormen die opgenomen zijn in het ontwerp actieplan voor de Nitraatrichtlijn voldoende zullen zijn om de doelstelling om tegen 2014 in maximum 16% en 2018 in maximum 5% van de meetpunten een overschrijding vast te stellen. Een verdere versoepeling van eender welke bemestingsnorm, zij het als overgangs- of permanente maatregel is voor ons uitgesloten. Tevens wensen wij te benadrukken dat de reductie van bemestingsnormen als maatregel binnen maatregelenpakket 3 & 4 van toepassing moeten zijn op alle bemestingsnormen zoals ook opgenomen is in het actieplan.

4. Nood aan een lange termijn mestbeleid

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu zijn er van overtuigd dat de geringe verbetering van de waterkwaliteit mede het gevolg is van onoordeelkundig bestuur. Het beleid gaat in schokken en valt telkens weer stil. Europa stelde met de nitraatrichtlijn 1999 als einddatum voorop voor het behalen van de doelstellingen. Nu, 12 jaar na datum, zijn we nog steeds ver verwijderd van de doelstelling. Strengere bemestingsnormen waren onvermijdelijk. Wij erkennen dat deze hard aankomen voor de landbouw. Met dit nieuwe MAP betalen zij vandaag de prijs voor een laks overheidsbeleid dat jaar na jaar het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen voor zich uit heeft geschoven. Dit schokkenbeleid is zowel vanuit milieu- als landbouwoverwegingen absoluut ongewenst. Wij betreuren het stilvallen en de landbouworganisaties betreuren de schokken. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu pleiten daarom voor een stabiel lange termijn mestbeleid dat inzet op het zo snel mogelijk bereiken van de milieudoelstellingen, op een sociaal aanvaardbare manier.

In het gemeenschappelijk advies van de Vlaamse strategische adviesraden SALV, Mineraad en SERV pleiten de partners voor een vorm van gestructureerd en regelmatig overleg tussen de landbouw- en milieusector om te komen tot een beter wederzijds begrip, een meer gedragen uitvoering van het beleid en uiteindelijk tot een beleid en een instrumentarium dat de milieudoelstellingen ook effectief realiseert (zie hiervoor Bijlage 1, §2.2). Dit overleg moet volgens de Raden focussen op de verdere uitrol van het MAP4, binnen het door alle actoren onderschreven werkkader voor de periode 2011-2018. De Raden pleiten er voor om, binnen het kader van de doelstellingen zoals geformuleerd in het actieprogramma, op regelmatige basis een kritische evaluatie te maken van de resultaten en de ingezette instrumenten.

De Raden vragen aan de Vlaamse Regering een duidelijk engagement om een dergelijke overlegstructuur op te zetten en de resultaten uit het overleg te laten doorvloeien naar het beleid. En pleiten voor voldoende facilitering, capaciteit en middelen zodat het overleg vlot en evenwichtig kan verlopen.

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu vragen een verankering van deze bilaterale overlegstructuur in het nieuwe mestdecreet.

5. Effectieve en efficiënte begeleiding en handhaving

Een goede begeleiding en strikte handhaving is cruciaal om te zorgen voor een correcte uitvoering van het Vlaams mestbeleid. Zonder strikt begeleidings- en handhavingskader geen milieuresultaten. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu stellen vast dat dit kader volledig wordt opgehangen aan het instrument van de nitraatresidumeting. Dit is een uniek (in de Europese Unie) en waardevol evaluatiesysteem om landbouwers te sensibiliseren over hun bemestingsgedrag. Door middel van nitraatresidumetingen (staalnames) worden landbouwers gestimuleerd om hun nitraatresiduwaarde beneden de drempelwaarde te laten dalen. De nitraatresidumetingen vormen het uitgangspunt voor de maatregelenpakketten. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu zijn er van overtuigd dat met dit instrument en de daaraan gekoppelde begeleidende maatregelen stappen vooruit richting een betere waterkwaliteit kunnen gezet worden. Dit wordt ook onderschreven in het gemeenschappelijk advies tussen Minaraad, SALV en SERV (zie hiervoor Bijlage 1, §2.4).

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu wensen echter te wijzen op enkele gebreken in dit begeleidings- en handhavingskader. Eerst en vooral stellen we vast dat in dit actieplan volledig afgestapt wordt van het boetesysteem. Wij beseffen dat een handhavingbeleid niet volledig gebaseerd kan zijn op boetes, maar denken dat dit een belangrijke aanvullende maatregel is. Wij vragen om dit opnieuw in te voeren, met name vragen wij om boetes te voorzien voor landbouwers die een forse overschrijding hebben van de nitraatresidudrempelwaarde (maatregelenpakket 3 & 4). Daarbij wensen wij op te merken dat een geldboete altijd proportioneel moet zijn met de grote van de overtreding.

Daarnaast stellen wij vast dat de drempelwaarden voor de implementatie van de maatregelenpakketten vrij ruim bepaald zijn. Dit kan mogelijks negatieve milieueffecten genereren doordat te laat of onvoldoende ingegrepen wordt.

Ook het feit dat de verlaagde bemestingsnormen bij ernstige overschrijding van de norm (maatregelenpakket 3) enkel op perceelsniveau toegepast wordt baart ons zorgen. Wij zijn van mening dat een dergelijke overtreding een indicatie geeft van de toestand op bedrijfsniveau en dat de reductie van alle bemestingsnormen van toepassing moet zijn op het hele bedrijf. Bovendien zijn we er van overtuigd dat een dergelijke overtreding een prikkel moet vormen om het bedrijf nauwlettender te controleren.

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu zijn bovendien vragende partij om een overtreding van de nitraatresidudrempelwaarde te beschouwen als een overtreding van de randvoorwaarden van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. In Vlaanderen geldt vandaag al dat volgende zaken gecontroleerd worden in de randvoorwaarden van het GLB:

- Voldoende mestopslagcapaciteit;
- Constructievereisten van de mestopslag;
- Respecteren van de maximale bemestingsnormen;
- Respecteren van de verbodsperiode;
- Gebruik van mest op drassige, overstromde, bevroren of besneeuwde gronden;
- Gebruik van mest dichtbij waterlopen en op steile hellingen;
- Emissiearme aanwending van mest;
- Lozing van mest in waterlopen.

Een overschrijding van de nitraatresidurempelwaarde moet leiden tot een korting op de toeslagrechten. Rekening houdend met de variatie die gepaard gaat met de meting van de nitraatresiduwaarde (30% foutenmarges), moet deze korting doorgerekend worden bij een waarde groter dan 115 kg NO₃⁻/ha. In het voorliggend MAP wordt overbemesting enkel bij grote overtreders aan de randvoorwaarden gekoppeld (niveau Z).

6. Ingrijpen aan de bron

De Vlaamse mestbalans mag dan wel in evenwicht zijn, daarmee is het mestprobleem nog niet opgelost. Dat stelt ook het Voortgangsrapport van de Mestbank 2010 (VLM, 2010). De enorme Vlaamse mestproductie vormt de grootste bedreiging voor de waterkwaliteit. De Vlaamse veehouderij produceert veel meer mest dan er op de velden kan worden uitgereden. Dit leidt tot overbemesting (er wordt meer bemest dan draagbaar is voor het milieu). Aan de overproductie van mest wordt met het voorliggende ontwerp-MAP niet verholpen. Integendeel, men blijft inzetten op mestverwerking en export. Dit zijn fundamenteel end-of-pipe-maatregelen die op lange termijn niet duurzaam zijn.

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu wensen er op te wijzen dat mestverwerking diverse nadelen heeft die haar niet tot een volwaardig alternatief voor bronmaatregelen maakt. Hierbij kunnen we economische en ecologische nadelen onderscheiden. Het belangrijkste economische nadeel is de marktonzekerheid: mestverwerking is slechts economisch rendabel indien het eindproduct concurrentieel is en blijft op de internationale markt. Elke fluctuatie in de vraag zal onvermijdelijk leiden tot problemen voor de landbouwbedrijven met mestoverschot. Wat betreft de ecologische nadelen van mestverwerking, kunnen we volgende zaken naar voorschrijven: de impact van zoutrijke resteffluenten op de bodem, het oppervlakte- en grondwater, de luchtkwaliteit en gewassen. Ook de aanwezigheid van zware metalen en antibiotica in het restproduct kan problemen stellen. Daarnaast zijn er nog de problemen van lokale geluids- geur en transporthinder. Het centrale probleem is echter het bekomen van een loosbaar effluent, conform Vlarem II. Bovendien bestaat het risico dat door in te zetten op een end-of-pipe-oplossing als mestverwerking om onze waterkwaliteit van onze waterlopen te verbeteren, het ecologisch probleem verschoven wordt naar andere milieucomponenten, waardoor andere richtlijnen en beleidsdoelstellingen in gedrang komen.

Niettegenstaande deze nadelen erkent de milieubeweging dat mestverwerking een bijdrage kan leveren aan het wegwerken van mest die niet kan uitgereden worden op de bodem. Wij wensen echter te benadrukken dat dit slechts een oplossing 'achteraf' is. Deze oplossing kan slechts aanvullend ingezet worden. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu stellen dan ook dat enkel door maatregelen aan de bron te nemen (terugdringen van de mestproductie) men op een structurele en duurzame manier werk kan maken van het terugdringen van het probleem van het mestoverschot.

Een brongerichte aanpak van het mestprobleem bestaat in dit actieplan uit verlaagde nutriënteninhoud van de veevoerders, aangepaste voedertechnieken, maar niet in het afbouwen van de veestapel. Wij zijn er van overtuigd dat de enige manier om de milieudoelstellingen te halen een inkrimping van de veestapel is. In Vlaanderen is geen plaats voor uitbreiding van de veestapel, zolang de waterkwaliteit ondermaats is. De milieubeweging pleit dan ook voor een afbouw van de veestapel. Natuurpunt en Bond

Beter Leefmilieu pleiten dan ook voor een opschorting van de mogelijkheid tot uitbreiding van de veestapel mits mestverwerking zolang er geen significante verbetering optreedt in de waterkwaliteit, zoals dit ook in het mestdecreet vermeld staat.

Hieraan gekoppeld stellen Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu dat het Vlaams – landbouwbeleid, in het algemeen, te weinig inzet op een verduurzaming van de sector. De sterke nadruk op intensieve land- en tuinbouw en de niet-grondgebonden landbouw zorgt ervoor dat er te weinig en te traag vooruitgang geboekt wordt op vlak van duurzaamheid. De uitdagingen voor de toekomst vereisen echter een drastische transitie van het huidige landbouwmodel. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu pleiten voor een Vlaams landbouwbeleid dat een transitie naar een duurzame landbouw faciliteert. De natuur- en milieubeweging stelt dat een duurzaam landbouwbeleid landbouwers moet aanmoedigen om over te schakelen naar vormen van landgebruik die rekening houden met de uitdagingen van de toekomst, zoals schaarse, kwaliteitsvolle watervoorraden, behoud en ontwikkeling van biodiversiteit in het landbouwgebied, behoud en ontwikkeling van de bodemkwaliteit en adaptatie aan klimaatsverandering. Wil men een stabiele en kwaliteitsvolle voedselproductie in de toekomst blijven garanderen dan is dit, zowel ecologisch en economisch, de enige optie.

In het licht van vorige paragraaf wensen Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu te benadrukken dat het ecologisch probleem van de veestapel groter is dan het mestprobleem alleen. Vlaanderen telt 33,36 miljoen dieren. Door de uitbreiding na mestverwerking is de veestapel de laatste jaren zelfs toegenomen. (Voortgangsrapport Mestbank 2010), zie hiervoor onderstaande tabel. Uit de Beleidsbrief Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid 2010-2011 blijkt bovendien dat Vlaanderen in staat voor een veelvoud van haar eigen zelfvoorzieningsgraad voor vlees- en zuivelproducten (varkensvlees 238%, vloeibare melkproducten 198%, rund- en kalfsvlees 142%, pluimveevlees 120%). Gezien de grote ecologische druk die gepaard gaat met de productie van dierlijke producten en de uitdagingen met betrekking tot klimaat, biodiversiteit en water, is de milieubeweging van mening dat het huidige landbouwmodel, onhoudbaar is. Extra investeringssteun voor mestverwerking, -transport en -opslag, vertragen de transitie naar een duurzame landbouw en moeten bijgevolg vermeden worden.

Soort	Aantal in mlj	Evolutie tov 2008	N-productie kg
Varkens	6,06	+ 1,3% (76.000)	44.955.050
Pluimvee	25,77	+ 4,7% (1,15 mlj)	9.833.290
Runderen	1,33	Stabiel	66.690.107
Andere dieren (schapen, paarden en nertsen)	0,196	+ 17.000	2.513.738

Bron: Voortgangsrapport Mestbank 2010

7. Plan-MER procedure

De Europese SEA-richtlijn (2001/42/EG) stelt dat Europese lidstaten verplicht zijn om een plan-MER op te stellen (waarvan het openbaar onderzoek een onderdeel is) over plannen en programma's die een ernstige impact hebben op het milieu. Deze richtlijn heeft *"tot doel te voorzien in een hoog milieubeschermingsniveau en bij te dragen tot de integratie van milieuoverwegingen in de voorbereiding en vaststelling van plannen en programma's, met het oog op de bevordering van duurzame ontwikkeling, door ervoor te zorgen dat bepaalde plannen en programma's die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben overeenkomstig deze richtlijn aan een milieubeoordeling worden onderworpen."*¹ Vlaanderen komt deze verplichting slechts ten dele na door een openbare consultatie over het ontwerp-MAP4 te organiseren. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu pleiten er voor dat binnen een afzienbare tijd een volledige Plan-MER procedure opgezet wordt teneinde in overeenstemming te zijn met de Europese Richtlijn en de uitspraak van het Hof van Justitie in de zaak C-105/09 en C-110/09 ingediend door Terre Wallonne en Inter-Environnement Wallonie tegen het Waals Gewest. Waarin werd geoordeeld dat plannen in uitvoering van de Nitraatrichtlijn onder het toepassingsgebied van de SEA-richtlijn vallen, aangezien dit het kader vormt voor toekomstige vergunningen. De resultaten van deze Plan-MER dienen meegenomen worden in de mid term evaluatie van het huidige actieprogramma.

8. MAP-meetnet

Een goede monitoring van de invloed van de landbouw op de nitraatconcentraties in het oppervlakte- en grondwater is noodzakelijk voor de sensibilisatie van de sector, maar ook als input voor beleidsvoorbereiding, -evaluatie en rapportering.

In het gemeenschappelijk advies van de strategische adviesraden Minaraad, SALV en SERV bevestigen de actoren dat de Europese verplichtingen moeten worden gerespecteerd, maar zij aanvaarden ook dat de overheid, gezien budgettaire beperkingen, haar inspanningen zo effectief mogelijk inzet. Ze zijn echter van mening dat er bij een aanpassing van het oppervlaktewatermeetnet moet over gewaakt worden dat het meetnet een correcte weergave vormt van de waterkwaliteit in het agrarisch gebied (dus geen vertekening van de resultaten inzake waterkwaliteit door een onevenwichtige selectie van de meetpunten). De Raden vragen om zowel de natuur- en milieuverenigingen als de landbouworganisaties te betrekken bij deze aanpassing en dit uit te voeren in de schoot van het gestructureerd overleg. De Raden wijzen er in dat verband ook op dat een mogelijke aanpassing aan het meetnet alleen kan uitgevoerd worden na raadpleging van DG Leefmilieu van de Europese Commissie, zoals ook in het ontwerpMAP4 wordt gesteld (zie hiervoor Bijlage 1, §2.7).

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu wensen te benadrukken dat de hoofddoelstelling van het meetnet het opvolgen van de waterkwaliteit is. Een afgebouwd meetnet mag deze opvolging niet bemoeilijken. De natuur- en milieubeweging zijn dan ook verbaasd om in het ontwerp-MAP te lezen dat één van de doelstellingen van de bijstelling van het MAP-meetnet is, dat er een grotere overeenstemming wordt bereikt met de inspanningen die door andere lidstaten worden geleverd. Gezien het feit dat Vlaanderen nog steeds tot

---

¹ Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de raad van 27 juni 2001 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's.

de lidstaten behoort met de hoogste nutriëntendruk lijkt een benchmark met andere lidstaten voor wat betreft het meetnet ons geen goede zaak. Mogelijk is een vergelijking tussen de aanwezige veestapel en de beschikbare landbouwgrond (om de veestapel te voederen en de mest op uit te rijden) een interessantere benchmark.

9. Derogatie

De nitratenrichtlijn biedt de mogelijkheid om af te wijken van de maximumhoeveelheid van 170 kg dierlijke meststof per hectare per jaar, indien kan worden aangetoond dat de doelstellingen van de richtlijn zullen worden bereikt en de afwijking gebaseerd is op objectieve criteria zoals omstandigheden van lange groeiperiodes, gewassen met hoge stikstofopname, hoge nettoneerslag of bodems met een hoog denitrificatievermogen. Afwijkingen moeten bij besluit van de Commissie worden goedgekeurd na positief advies van het Regelgevend comité Nitraten.

Minister Joke Schauvliege startte een procedure op bij Europa om derogatie aan te vragen. Voor de landbouworganisaties is het cruciaal om zo snel mogelijk derogatie te verkrijgen van Europa. De milieubeweging benadrukt dat het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen prioritair moet zijn. Versoepelingen mogen die doelstelling niet in de weg staan. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu pleiten er voor dat de mogelijkheid tot derogatie voorbehouden wordt voor percelen die gelegen zijn in VHA-zones met een goede waterkwaliteit. De milieuorganisaties dringen er op aan dat, indien de derogatie-aanvraag door Europa goedgekeurd wordt, minister Schauvliege een evaluatietraject opzet over het gecombineerd effect van de nieuwe bemestingsnormen en de Europese derogatie. Indien bij de mid term evaluatie blijkt dat de milieudoelstellingen zoals geformuleerd in het ontwerp-MAP4 niet gehaald zullen worden, dient de derogatieregeling opgeschort te worden. De milieubeweging vraagt betrokken te worden in de besprekingen rond de derogatie.

10. Tussentijdse evaluatie noodzakelijk in 2013

Vlaanderen legt zichzelf de doelstelling op om tegen 2014 in maximaal 16% van de MAP-meetpunten een overschrijding van de nitraatconcentraties vast te stellen. In het licht van deze doelstelling pleiten de natuur- en milieuorganisaties voor een grondige tussentijdse evaluatie van de toestand van de waterkwaliteit in relatie tot de doelstelling. Wij hechten veel belang aan het engagement in het ontwerp-MAP dat, indien onvoldoende vooruitgang geboekt wordt, extra maatregelen zullen genomen worden. De vraag is of de voorgestelde maatregelen voldoende zullen zijn om het tij te keren. De milieubeweging pleit er alvast voor dat het engagement om de dierlijke mestnormen te verminderen tot 155 kg N/ha vanaf 2014, indien onvoldoende vooruitgang geboekt is, verankerd wordt in het mestdecreet.

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu vinden het positief dat in navolging van het actieprogramma Nitraatrichtlijn van Nederland, ook Vlaanderen zich engageert om indien er te weinig vooruitgang geboekt wordt in het actieprogramma voor de periode 2011-2014, in 2015 ten minste 50% van de kloof tussen de voorspelde waterkwaliteit en de set waterkwaliteitsdoelstellingen voor 2018 te dichten. Dit engagement moet eveneens verankerd worden in het mestdecreet.

In navolging van punt 2 (Nood aan een lange termijn mestbeleid) vragen Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu dat de betrokken actoren betrokken worden bij de evaluatie- en eventuele bijsturingsprocessen.

11. Biologische landbouw

Net als in het gemeenschappelijke advies van de strategische adviesraden Minaraad, SALV en SERV wensen Natuurpunt en Bond Beter leefmilieu te wijzen op de basisprincipes van de biologische landbouw. Deze zijn vastgelegd in Europese Verordeningen (Verordening 834/20071 en Verordening 889/20082). De biologische teelt vertrekt steeds vanuit het beheer en behoud van de bodemvruchtbaarheid, variëteitenkeuze en een ruime vruchtwisseling. Toepassing van dierlijke mest of ander organisch materiaal is cruciaal voor een goede bodemvruchtbaarheid en stikstofvoorziening van de gewassen. De stikstofaanvoer wordt in het voorliggende actieplan gelimiteerd door de bemestingsnormen voor fosfaat. De traditionele landbouw kan dit opvangen door middel van mestscheiding en kunststof. Maar aangezien de biologische landbouw vertrekt vanuit het principe van de gesloten kringloop en het gebruik van kunstmeststoffen verboden is voor deze sector, brengt de beperking op fosfaatbemesting het voortbestaan van de biosector in het gedrang. Gezien het milieuvoordeel dat gepaard gaat met biolandbouw, vragen Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu dat het beleid een oplossing voorziet voor deze problematiek.

12. Flankerende maatregelen zijn enkel te rechtvaardigen als zij structureel bijdragen aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen

De Nitraatrichtlijn werd ingesteld in 1991 met als doel de waterverontreiniging die veroorzaakt of teweeggebracht wordt door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. De nitraatconcentratie in het oppervlakte- en grondwater mag in principe de norm van 50 mg NO₃⁻/l niet overschrijden. 20 jaar na de inwerkingtreding van deze richtlijn stellen we vast dat nog steeds in 1/3 van de meetpunten een overschrijding van de nitraatconcentraties wordt vastgesteld. Europa was bijgevolg genoodzaakt om strenge maatregelen te eisen. Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu beseffen dat de nieuwe bemestingsnormen een harde dobber zijn voor de sector, maar wensen tegelijkertijd te benadrukken dat flankerende maatregelen enkel kunnen indien zij structureel en brongericht bijdragen tot het behalen van de milieudoelstellingen.

13. Hogere bemestingsnormen voor topbedrijven

Landbouwers met hoge gewasopbrengsten kunnen in het voorliggend ontwerp-MAP een afwijking bekomen van de bemestingsnormen. De milieubeweging dringt er op aan om deze hogere bemestingsnormen enkel toe te staan in gebieden met een stabiele goede waterkwaliteit, zowel inzake oppervlaktewater als inzake grondwater.

14. Nood aan een integraal milieubeleid

Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu pleiten tenslotte voor een integraal milieubeleid dat een koppeling voorziet tussen de milieu-uitdagingen: waterkwaliteit, verbetering van de bodemkwaliteit, klimaatsverandering en behoud van ecosystemen en habitats. Zo stellen we vast dat het MAP4 volledig voorbij gaat aan de functies van de bodem om de waterkwaliteit te verbeteren en uitspoeling te voorkomen.

Formuleerden het schriftelijk advies voor Natuurpunt en Bond Beter Leefmilieu:

Namens Natuurpunt

Annelore Nys, Beleidsmedewerker
Wim Van Gils, Diensthoofd Beleid

Namens Bond Beter Leefmilieu

Lieze Cloots, Beleidscoördinator

Contactpersoon

Annelore Nys
Beleidsmedewerker Natuurpunt
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
015 – 29 72 35
Annelore.nys@natuurpunt.be